

Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het *Chenopodium rubri* en *Bidention* (H3270)

Verkorte naam: Slikkige rivieroevers

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: Dit habitatype betreft slikkige (of zandige of grindige) rivieroevers met stikstofminnende pioniervegetatie. Dergelijke begroeiingen ontwikkelen zich vrij laat in het jaar op kale grond. Vaak zijn dat drooggevallen oevers.

De begroeiingen kunnen soortenrijk zijn en zeldzame soorten bevatten. Kenmerkend zijn onder meer tandzaad soorten (*Bidens*), rode ganzenvoet (*Chenopodium rubrum*), slijkgroen (*Limosella aquatica*), waterpeper (*Persicaria hydropiper*), klein vlooienkruid (*Pulicaria vulgaris*), blauwe waterereprijs (*Veronica anagallis-aquatica*) en rode waterereprijs (*Veronica catenata*).

De begroeiingen worden merendeels gerekend tot een enkel verbond (het tandzaadverbond ofwel *Bidention tripartitae*). Daarnaast omvat het habitatype ook begroeiingen van een plantengemeenschap uit het Rietverbond (*Phragmition australis*). Deze gemeenschap vertoont ecologische verwantschap met de tandzaadbegroeiingen (de associatie *Polygono-Veronicetum anagallidis-aquaticae*³⁰).

Vegetatietypen:

Goed: éénjarige pionierbegroeiingen op oevers van riviertakken en -geulen die te rekenen zijn tot de associaties *Polygono-Bidentetum* (29Aa1), *Rumicetum maritimi* (29Aa2), *Chenopodietum rubri* (29Aa3), *Eleocharito acicularis-Limoselletum* (29Aa4) of *Polygono-Veronicetum anagallidis-aquaticae* (8Aa2).

Matig: rompgemeenschappen van het *Bidention tripartitae*, zoals *RG Gnaphalium uliginosum-[Isoeto-Najuncetea/Bidentetea tripartitae]* (28RG1) of *RG Ranunculus sceleratus-[Bidention]* (29RG1) op oevers van riviertakken en -geulen.

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Representativiteit
3270	08AA02	<i>Polygono-Veronicetum anagallidis-aquaticae</i>	goed
3270	28RG01	<i>Rg Gnaphalium uliginosum [Isoeto-Najuncetea/Bidentetea tripartitae]</i>	matig
3270	29Aa01	<i>Polygono-Bidentetum</i>	goed
3270	29AA01	<i>Polygono-Bidentetum</i>	goed
3270	29Aa02a	<i>Rumicetum maritimi typicum</i>	goed
3270	29Aa02b	<i>Rumicetum maritimi chenopodietosum</i>	goed
3270	29Aa03b	<i>Chenopodietum rubri inops</i>	goed
3270	29Aa03c	<i>Chenopodietum rubri rorippetosum</i>	goed
3270	29Aa04	<i>Eleocharito acicularis-Limoselletum</i>	goed
3270	29RG01	<i>RG Ranunculus scleratus-[Bidentetea tripartitae/Phragmitetea]</i>	matig

³⁰ Deze associatie wordt niet genoemd in Janssen & Schaminée (2003). De associatie wordt weliswaar niet tot het *Bidention* gerekend, maar betreft een begroeiingstype met een sterk gelijkende verschijningsvorm en ecologie (modderige oevers).

Relatief belang in Europa: groot

De pioniergemeenschappen van het habitatype komen in Europa wijd verspreid voor, langs de grote rivieren in de laagvlakte en heuvellanden. In Noord- en Zuid-Europa is het type echter zeldzaam. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt ten oosten en zuidoosten van ons land. De beddingen van rivieren als Elbe, Donau en Wolga zijn rijk aan dergelijke pioniergemeenschappen. In ons land kan alleen de Waal ze enigszins vergelijkbare standplaatsen bieden. Al met al heeft Nederland voor dit habitatype een behoorlijke verantwoordelijkheid uitgaande van oppervlakte, soortensamenstelling en geografische positie.

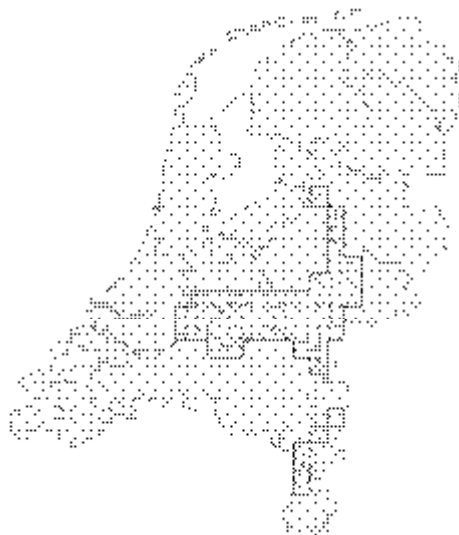
3. Kwaliteit

Kenmerken van een goede structuur en functie:

- Open begroeiing;
- Bedekking van meerjarige soorten is kleiner dan 10%;
- Hoge rivierdynamiek met geregelde afzetting van vers bodemmateriaal.

4. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: Het habitatype komt voor langs alle grote rivieren, vooral in ver van stuwen vandaan liggende, meest dynamische riviertrajecten (zoals de Waal en Grensmaas).

Verspreidingskaart slikkige rivieroever

Huidig voorkomen en Natura 2000: Het type komt door het gehele rivierengebied voor, maar het is beperkt tot linten en stroken. Slechts een klein deel (naar schatting maximaal 20%) van het type bevindt zich in Habitatrictlijngebieden, maar een aanzienlijk deel (circa 80%) ligt wel in het Natura 2000 netwerk inclusief Vogelrichtlijngebieden. De begroeiingen van dit habitatype komen vooral in de meer dynamische delen van het rivierengebied voor, zoals in de Gelderse Poort (67) en langs de Waal (Uiterwaarden Waal (68)). In minder dynamische rivierdelen komt het type over slechts heel kleine oppervlakten voor (bijvoorbeeld Uiterwaarden IJssel (38)). Toch kunnen hier natuurontwikkelingsgebieden (tijdelijk) aanzienlijke oppervlakten van dit type bevatten (o.a. Uiterwaarden IJssel (38)). Verder zijn de gebieden binnen het zoetwatergetijdegebied (Biesbosch (112), Haringvliet (109) en Oude Maas (108)) van belang. In de Grensmaas (152) komt het type in een speciale vorm voor op grindbanken.

H3270 slikgige rivieroeveren: relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden

Natura 2000 gebied	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Biesbosch	++	++	(1) Bijzondere kwaliteit
Gelderse Poort	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Grensmaas	++	++	(1) bijzondere kwaliteit (2) uitbreiding opp. naar >15%
Haringvliet	++	++	(1) Bijzondere kwaliteit
<i>Uiterwaarden Waal</i>	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Uiterwaarden IJssel	+	++	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit (2) uitbreiding opp. naar >15%
Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Oude Maas	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Uiterwaarden Lek	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Uiterwaarden Neder-Rijn	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) Ontwikkeling naar opp. < 2% goede kwaliteit
Uiterwaarden Waal	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) Ontwikkeling naar opp. < 2% goede kwaliteit

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends: De begroeiingen van het habitatype komen verspreid voor in het gehele rivierengebied, maar zijn overal beperkt tot kleine oppervlakten. De achteruitgang van het type in het zoetwatergetijdengebied sinds de afsluiting van de Haringvlietdam is ruimschoots gecompenseerd door een toename elders in het rivierengebied als gevolg van grootschalige natuurontwikkeling. Zo weten zeldzaam geworden soorten als klein vlooienkruid en slijkgroen zich het laatste decennium weer sterk uit te breiden.

Recente ontwikkelingen: In de periode 1994-2004 is er een positieve trend in oppervlakte en soortensamenstelling waargenomen, dankzij natuurontwikkelingsprojecten.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Het verspreidingsbeeld is stabiel.

Beoordelingsaspect oppervlakte: matig ongunstig

De oppervlakte van het habitatype is in de afgelopen decennia waarschijnlijk licht toegenomen. Ze kan jaarlijks sterk fluctueren. Dit is afhankelijk van rivierfluctuaties en weersgesteldheid, die de massale kieming van de typische pioniers, de eenjarige plantensoorten beïnvloeden.

Beoordelingsaspect kwaliteit: matig ongunstig

1. Typische soorten: Typische soorten als klein vlooienkruid en slijkgroen vertonen een sterke vooruitgang door natuurontwikkelingsprojecten. Dit is een positieve trend.

2. Structuur en functie: Momenteel zijn de ecologische vereisten nodig voor behoud van begroeiingen van het habitatype overal aanwezig. De omstandigheden zijn echter minder optimaal langs de minder dynamische riviertakken (Nederrijn-Lek, IJssel, Benedenrivieren).

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Er zijn momenteel geen bedreigingen voor het type. Verbreding van het rivierbed vanwege vergroting van veiligheid biedt perspectieven voor verdere ontwikkeling van dit type (met name langs de Waal). Geplande maatregelen om meer getijdeninvloed toe te laten in het Haringvliet kunnen eveneens gunstig uitpakken.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Voor een gunstige staat van instandhouding is een verspreiding over het gehele rivierengebied vereist. Voor het gehele rivierengebied wordt een voorkomen in 100 uurhokken nagestreefd.

Oordeel: matig ongunstig

Aspect	1994	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Oppervlakte	matig ongunstig	matig ongunstig
Kwaliteit	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomst perspectief	matig ongunstig	gunstig
Beoordeling Svl	matig ongunstig	matig ongunstig

6. Bronnen

- Janssen, J.A.M. & Schaminée, J.H.J. 2003. Europese Natuur in Nederland. Habitattypen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Nijboer, R.C., N. Jaarsma, P.F.M. Verdonschot, D. T. van der Molen, N. Geilen & J. Backx (2000) Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren deel 3, Wateren in het rivierengebied. Achtergronddocument bij het 'handboek natuurdoeltypen in Nederland', Rapport EC-LNV AS-03